

METODERAPPORT SKUP 2009

Kongo-fangenenes hemmelige sikkerhetselskap

Nilas Johnsen, Kim Riseth og
Morten Hopperstad

Kongo-fangenes hemmelige sikkerhetselskap

Av Nilas Johnsen, Kim Riseth og Morten Hopperstad.

Nilas Johnsen
nilas.johnsen@vg.no
99626463

Kim Riseth
kim.riseth@vg.no
90548997

Morten Hopperstad
mortenhopperstad@gmail.com
41905268

Publisert:

- "Desperat bønn om hjelp", 21.05.09, VG – [vedlegg 1](#)
- "Mysteriet i mørkets hjerte", 07.06.09, VG – [vedlegg 2](#)
- "Opererte under falske navn", 08.06.09, VG – [vedlegg 3](#)
- "- Søkte etter private soldater", 03.09.09, VG – [vedlegg 4](#)
- "Påstår Kongo-turen var klientjakt", 07.09.09, VG – [vedlegg 5](#)
- "Molands selskap sendte falskt president-brev", 12.09.09, VG – [vedlegg 6](#)
- "Etterlyst etter våpen-beslag i Uganda", 09.09.09, VG – [vedlegg 7](#)
- "Slik trente de rekrutter i Uganda", 14.09.09, VG – [vedlegg 8](#)
- "Mystiske bilder funnet på Molands PC", 23.09.09, VG – [vedlegg 9](#)
- "Tilbudt soldat-trening i brev", 03.10.09, VG, – [vedlegg 10](#)
- "Her lærer Moland SIG-metoden", 13.10.09 – [vedlegg 11](#)
- "Moland så på seg selv som en hvit ridder for Afrika", 17.10.09 – [vedlegg 12](#)

VERDENS GANG AS
REPORTASJEN
Pb. 1185 Sentrum
0107 Oslo
www.vg.no

HISTORIEN BAK "KONGO-DRAMAET"

12. mai 2009 kom meldingen om at nordmennene **Tjostolv Moland** og **Joshua French** var fengslet og mistenkt for drap og spionasje i Den demokratiske republikken Kongo (heretter kun Kongo). Siden har VG hatt nær 250 artikler på trykk under leaden KONGO-DRAMAET. Denne redegjørelsen har hovedfokus på 12 av artiklene, som handler om det VG har kalt SIG-sporet – og som ledet til avdekningen av sikkerhetsselskapet Moland og French drev i Uganda.

Gjennom VGs totale dekning har vi påpekt en rekke svakheter ved rettssikkerheten til de to nordmennene under både etterforskningen og rettssaken, vi har speilet det til tider absurde dramaet som har utspilt seg i retten, og vi har avdekket det diplomatiske spillet i kulissene for å få til en utleveringsavtale med Kongo.

VGs dekning har søkt å fortelle så tett som mulig hva som skjedde natt til 6. mai, da nordmennenes sjåfør Abedi Kasongo ble drept 109 kilometer utenfor Kisangani. VG har gjenfortalt og ettergått både de tiltaltes versjon og den versjonen den kongolesiske påtalemyndigheten har fortalt om selve hendelsen der sjåføren ble drept. Vi har også snakket tett med familien, bekjente og forretningspartnerne til de to tiltalte. Vi har oppsøkt kongolesiske vitner, familiemedlemmene til offeret, og har som første mediet dratt ut til både åstedet og pågripelsesstedet – dypt inne i Kongos jungel.

Men, ettersom French' og Molands Afrika-bakgrunn var preget av mye motstridene informasjon, har VG hele veien ment at det er relevant å frambringe fakta om selskapet de drev i Uganda. *De fengslede nordmennene ble tidlig koblet til den omstridte private sikkerhetsbransjen.* I alt det ovennevnte arbeidet har et hovedmål derfor vært å samtidig komme i posisjon til å kunne fortelle "historien bak historien". Vi satte derfor følgende målsetning:

Hva slags privat sikkerhetsselskap skulle de to norske eks-soldatene etablere i et av de mest krigsherjede områdene i Afrika?

NYTT I VÅR DEKNING

VG har kunnet avsløre en lang rekke nye og ukjente fakta om nordmennenes hemmelige sikkerhetsselskap:

* VG var det første mediet som kunne legge fram så grundige fakta at både Tjostolv Moland og Joshua French vedgikk å ha jobbet for omstridte Special Intervention Group i Uganda (SIG Uganda).

* VG kunne avsløre at de to brukte de falske dekknavnene "Mike Callan" og "John Hunt" når de jobbet i Uganda og andre afrikanske land, og kunne senere vise hvordan Moland under dette dekknavnet angivelig forsøkte å verve andre eks-soldater til sitt afrikanske sikkerhetsselskap.

* VG har avdekket hvordan Moland allerede i 2006 og 2007 deltok på omstridte kurs i regi av SIG, og hvordan både han og French påtok seg oppdrag for sikkerhetsselskapet Global Executive Outreach i månedene før de dro til Kongo

* VG viste hvordan Moland hadde registrert et selskap i Uganda under navnet Special Intervention Group (U), men at han fremdeles manglet tillatelse til å operere som sikkerhetsselskap.

* VG kunne fortelle om hvordan de to dro inn til Kongo for å lete etter nye klienter til sikkerhetsselskapet sitt, og om hvordan de planla å ta høyrisikable livvaktsoppdrag.

* VG kunne vise bilder av det beslaglagte militærutstyret Moland og French hadde gjemt i Uganda, og avdekke at våpnene Moland hadde ikke var lovlig registrert i ugandiske våpenregistre.

* Avsløringen av French' og Molands hemmelige treningsvideo fra Uganda viste hvordan de to nordmennene trente opp rekrutter, kun dager før de dro på den skjebnesvangre turen til Kongo.

* VG har kunnet vise hvordan Moland allerede i mars 2008 – over ett år før han ble pågrepet i Kongo i mai 2009 – hadde vært i Kisangani og tatt bilder av blant annet sentralbanken og diamantdistriktet.

* VG har kunnet fortelle hvordan Moland utformet planer for å kontakte og tilby sine og French' tjenester til opprørsgeneralen Laurent Nkunda.

Det systematiske arbeidet VG la ned for å kunne avdekke det hemmelige sikkerhetsselskapet til Moland og French er redegjort for underveis i beskrivelsen under *Slik jobbet vi – dette fant vi*; og det er oppsummert og drøftet under gjennomgangen av VGs *Kildebruk og metodikk*.

SLIK JOBBET VI – DETTE FANT VI:

LEIESOLDATER

I de første meldingene fra Kongo ble det hevdet at Moland og French var leiesoldater, tilknyttet selskapet **Special Intervention Group (SIG)**. VG omtalte dette allerede 13. mai, dagen etter pågripelsen ble kjent. Det private sikkerhets- og livvaktsselskapet SIG var godt kjent i Norge, etter at det høsten 2007 kom fram at Politiets Sikkerhetstjeneste etterforsket selskapet for mulige krigsforbrytelser i Irak. SIG ble svært omstridt samme høst, da klipp fra en video av brutal trening av rekrutter i Danmark ble vist på Dokument 2.

Men leder for SIG i Norge, Torgeir Friksen, gikk raskt ut og benektet at Moland og French jobbet for SIG. Friksen nektet å uttale seg om saken med navn, men hevdet at Molands påståtte tilknytning til SIG kun hadde vært på planleggingsstadiet, og aldri hadde resultert i noe samarbeid. Overfor VG benektet Friksen først å ha hatt noe som helst med Moland eller French å gjøre.

VG hadde tett dialog med etterforskningsleder Roger Wavara i Kongo via tolk de første dagene, og det ble etter hvert klart at etterforskerne hadde få håndfaste bevis for koblingen til SIG. Samtidig var det tydelig at de tok denne koblingen svært alvorlig: Under rettssaken har spionasjebeskyldningene mot Moland og French primært blitt knyttet til det norske forsvaret, grunnet ID-kortene de hadde med seg. Men under etterforskningens tidlige fase var fokus for spionasjemistanken vel så mye på koblingen til SIG, og det at Moland og French hadde kommet inn fra nabolandet Uganda, som Kongo var i krig med så sent som i 2003.

Vi hadde altså en situasjon der etterforskerne i Kongo mente at de fengslede nordmennene hadde jobbet for SIG, mens de selv og SIGs sjef, på det sterkeste benektet dette. VG ønsket å kunne dokumentere hva som var fakta om Moland og French's kobling til den omstridte private sikkerhetsbransjen.

Da fengslingen av French og Moland ble kjent, begynte VG umiddelbart å samle inn og lagre all informasjon vi kunne få tak i om SIG. Det var ingen enkel oppgave. Etter politiets etterforskning av selskapet i 2007, flyttet SIG aktiviteten til utlandet – de hadde inntil nylig en kontoradresse i Storbritannia. Torgeir Friksen stod kun oppført som innehaver av dykkefirmaet Sjøtech Eriksen i norske registre som var søkbare via Bizweb.

Men på SIGs nettside stod Friksen oppført som leder av selskapet. Her var det også lagt ut informasjon om at SIG hadde et kontor i Uganda. Dette fant VG via en skrytebrosjyre fra 2008 som man kunne laste ned via en link på SIGs nettside. VG kopierte nettsidene til SIG, og lastet ned samtlige verveannonser og informasjonsbrosjyrer som lå ute som PDF-filer de første dagene. Tilgangen til disse sidene ble kort etter fengslingene i Kongo stengt – etter det måtte man logge seg inn og godkjennes av sidenes administrator for å komme inn – men da hadde vi allerede sikret det viktigste innholdet.

Med et søk i "whois"-basen, som registrerer hvem som har opprettet en nettside, kom vi fram til to for oss ukjente navn knyttet til nettsidene: **Ulf Haldor Bjaaland** og **Dan Sommer**. Begge navnene skulle vise seg å dukke opp på nytt senere i jobbingen. Bjaaland hadde opprettet nettsidene, mens Sommer stod som produsent av filmer og treningsmanualer man kunne kontakte SIG for å få kjøpt.

Tjostolv Molands navn dukket ikke opp i SIG-brosjyrene vi lastet ned fra nettet de første dagene. Derimot stod for oss ukjente **Mike Callan** oppført som daglig leder for Special Intervention Group i Uganda (heretter SIG Uganda). Det stod følgende om SIG Uganda i en vervebrosjyre til livvaktkurs fra 2008:

Kongo-fangenes hemmelige sikkerhetselskap

"The SIG has a registered Training and Operational wing in Africa. It is based and incorporated in Uganda as: SIG U Ltd."

Hvis man ville melde seg på kurset fikk man følgende kontakinformasjon:

Contact Details for SIG Uganda:

Address: Colline House, Shopping Mall, 4th Floor,
Plot 4 Pilkington Rd, Kampala, Uganda

Name: Mike Callan

Title: Chief Executive Officer

Phone: +256 752 96 59 82

E-mail: mcallan@sig-protection.com

NEKTET TILKNYTNING

Da VG som første norske medium traff de to fengslede nordmennene i Kisangani 20. mai nektet de å uttale seg om både straffesaken i Kongo og om deres påståtte tilknytning til SIG Uganda. Møtet resulterte i en sak der de to ba om bistand fra Norge, og deler av bevismaterialet mot dem ble vist (**vedlegg 1**). Overfor Dagbladet, som ankom Kisangani den påfølgende uken, nektet både Moland og French for å ha noen tilknytning til SIG, og hevdet de var i Kongo på en "guttetur".

Under VGs første besøk i Kisangani fikk vi tilgang til deler av militærtribunalets etterforskningsmateriale. Dette skjedde etter en dialog med sjefetterforsker Roger Wavara, som viste det fram for å underbygge mistanken mot nordmennene. Blant dette materialet var to visittkort fra SIG. Det ene bar navnet Tjostolv Moland, oppført som "Security Consultant" i SIG. Det andre bar navnet **John Hunt**, oppført som "Chief Operation Officer" i SIG. På kortet stod samme adresse til SIG Uganda som vi hadde funnet i vervebrosjyren fra 2008.

VGs team i Oslo kontaktet Friksen for å konfrontere ham med visittkortene. Han hevdet Moland flere år tilbake hadde fått et standardkort som mange som hadde ønsket å knytte seg til SIG hadde fått. **John Hunt** ville han ikke si noe om, ei heller **Mike Callan**. Han avviste igjen at det hadde vært noe samarbeid mellom SIG og de fengslede nordmennene i Kongo.

MYSTISKE SMS-MELDINGER

Under en ny tur til Kisangan i slutten av mai fikk VG tilgang til beslaglagte tekstmeldinger og den beslaglagte kontaktlisten fra Tjostolv Molands mobil. Wavara viste blant annet fram tekstmeldinger Moland hadde mottatt i dagene før han ble pågrepet. Her ble det henvist til Kongo, og etterforskerne mente meldingene var "inkriminerende". Flere av meldingene var på norsk, og man hadde ikke oversatt disse.

Etterforskerne mente også de hadde sterke billedbevis mot Moland og French. Bildene fra French sitt kamera, deriblant bildet av en smilende Moland som tørker blod i drapsbilen, er i ettertid blitt mest omtalt. Men sjefetterforsker Roger Wavara var også opptatt av bilder på Molands mobiltelefon. Her var det bilder av Moland i gardeuniform og i forsvarets kamouflasjeuniform, og det var flere bilder av ulike våpen. VG mente disse mobilbildene trolig var gamle, og derfor ikke var relevante for straffesaken.

VG spurte om å få innsyn i mobilbildene og datoene som var lagret sammen med bildene. VG ba også om å få innsyn i tekstmeldingene etterforskerne hadde tatt beslag i, og den tilhørende kontaktlisten fra Molands telefon.

På samme tur fikk VG treffe de to tiltalte nordmennene flere ganger i militærtribunalets kaserne. Vi fikk i alt fem lange samtaler med dem, som ble holdt på norsk uten noen form for

Kongo-fangenes hemmelige sikkerhetselskap

innblanding eller avlytting fra militærtribunalet.

Under de fem intervjuene var det French som hovedsakelig førte ordet på vegne av begge. French fremførte under disse intervjuene et for oss uakseptabelt krav: Han forlangte at VGs rapporter i de tilfellene det var spørsmål han ikke ønsket å svare på, skulle unnlate å ta spørsmålet med i artiklene. Hvis han valgte å svare "ingen kommentar", kunne spørsmålet tas med. Vi forklarte at vi ikke kunne legge slike føringer, men at han kun ville bli sitert på det han godtok å svare på on-record.

French og Moland fikk under intervjuene anledning til å gi sin forklaring på foranledningen for hendelsen der sjåføren ble drept, til å svare på anklagene fra etterforskerne ved militærtribunalet, og til å fortelle om sin virksomhet i nabolandet Uganda.

På mange av spørsmålene valgte de å ikke svare, på flere andre ga de svar som har vist seg å være uriktige. **Begge benektet at de hadde jobbet for SIG.** Moland vedgikk at han hadde jobbet med et annet sikkerhetselskap, som han ikke ville navngi.

KOBLINGEN TIL SIG

Parallelt med VGs tur til Kongo i månedsskiftet mai/juni, fortsatte et team på to mann i Oslo å undersøke koblingen mellom Moland, French og SIG. Ved å gjennomgå de beslaglagte tekstmeldingene og kontaktlistene fra Molands mobiltelefon, kom det fram at Moland hadde mottatt mange meldinger der han ble omtalt som "Mike".

I tillegg viste det seg at et telefonnummer fra kontaktlisten, som samsvarte med det nummeret som stod oppført på det beslaglagte visittkortet med navnet John Hunt, var oppført under navnet "John" på den beslaglagte kontaktlisten til Tjostolv Moland. I Molands kontaktliste stod et norsk nummer oppført under samme navn. Dette nummeret var igjen registrert på Joshua French i Norge.

Moland hadde også andre telefonnumre på listen sin, som var koblet til SIG-ansatte i Norge. Blant annet var numrene til nevnte Friksen og Bjaaland på listen, samt ytterligere to telefonnumre markert med "SIG" og et navn. VG kontaktet personene med de to sistnevnte numrene, de bekreftet at de kjente til Moland og French, men ønsket ikke å uttale seg om saken. Vi ringte også til flere av Molands kontakter i Uganda som bekreftet at Moland og French jobbet for SIG Uganda og at de der brukte navnene "Mike" og "John". Men ingen av dem ønsket å bli sitert som åpne kilder.

På det beslaglagte visittkortet med navnet "John Hunt", stod det en kontoradresse i Ugandas hovedstad Kampala. SIG-kontoret lå i et kjøpesenter, og VG kontaktet forretningsfører som opplyste at kontoret nå var stengt. Han fortalte videre at et skilt på døren bar SIGs logo og oppga to ugandiske mobilnumre: Det ene samsvarte med Molands beslaglagte mobil, og det andre samsvarte med en ugandisk statsborger ved navn **Ewedde Saidi Hamisi**.

Nummeret og navnet var lagret på kontaktlisten fra Molands mobil, og i utskriftene av tekstmeldinger var det en melding fra ham til Molands nummer der det stod: **"Hallo Mike, goodmorning? I hope u came back. are u coming in SIG office 2day? if so, advise on time. thanks"**. Meldingen var sendt noen dager før turen til Kongo i slutten av april.

I informasjonsbrosjyrene for Special Intervention Group (SIG) fra 2008 og 2009, som VG hadde lastet ned fra SIGs nettside før denne ble stengt, står som nevnt Mike Callan oppført som leder for SIGs kontor i Uganda. Men i andre sammenhenger hadde "Mike Callan" på ulike nettforum brukt en epostadresse som tilsynelatende ledet tilbake til Moland, nemlig **sergantmo@hotmail.com**. Gjennom en kilde i Uganda fikk VG nemlig tilgang til en privat epost fra denne adressen, skrevet av Moland, der han undertegnet med "Mike". I SIG-brosjyrene var ikke navnet til Joshua French nevnt, men det var oppført følgende

Kongo-fangenes hemmelige sikkerhetselskap

epostadresse: josh@sig-protection.com. I de samme brosjyrene står som nevnt Torgeir Friksen oppført som leder for SIG.

På flere militære diskusjonsforum hadde en bruker ved navn Mike Callan henvist til SIG Uganda. I visse forum var både denne brukeren og Torgeir Friksen aktive. I andre diskusjonsforum på nett, deriblant på en blogg til en nasjonalpark i Kongo, hadde brukeren "Callan" skrevet at han drev et firma i Uganda, og tilbød seg å ta oppdrag mot krypskyttere. Brukeren la igjen epostadressen mcallan@sig-protection.com og henviste til firmaet SIG Uganda.

I tillegg hadde Torgeir Friksen og en person med dekknavnet "John Hunt" latt seg intervjuet ett år tidligere i årboken til Fellesrådet for Afrika. I intervjuet fortalte Friksen at SIGs hovedkontor var blitt flyttet til Uganda, og at de har jobbet i Irak, Angola, Sierra Leone og Den demokratiske republikken Kongo (DRC).

– Det er totalt kaos. Derfor er det lett å få oppdrag der. Det er ingen som vil inn i DRC. Det er ingen tvil om at vi trengs, sier SIG-operatør "John Hunt" i artikkelen.

VG AVSLØRTE NAVNENE

På vervesidene til kurs i "Close Protection" (livvaktjeneste) i regi av SIG, som vi fant via både SIGs egne sider og militære forum, var det nok en gang henvist til Mike Callan. Disse sidene var opprettet av samme [Ulf Haldor Bjaaland](#) som hadde opprettet nettsidene til SIG. VG kontaktet Friksen og Bjaaland og konfronterte dem med deres rolle i SIG, og deres kobling til Moland og French. De gikk da omsider med på et møte med VG. VG mente i forkant av møtet at vi kunne dokumentere følgende:

- 1) Torgeir Friksen hadde samarbeidet om opprettelsen av et privat sikkerhetselskap ved navn SIG Uganda.**
- 2) Tjostolv Moland hadde fungert som leder for SIG Uganda, og Joshua French hadde jobbet for selskapet.**
- 3) Moland hadde under arbeidet med SIG Uganda brukt dekknavnet Mike Callan og French hadde brukt dekknavnet John Hunt.**

Under møtet gjorde VG Friksen oppmerksom på at vi på dette stadiet kom til å navngi ham som leder for SIG. Friksen varslet søksmål om hans navn ble nevnt, og nektet først å uttale seg *on-record*. Men da VG la fram vår dokumentasjon endret Friksen sin forklaring. Han bekreftet da at han hadde samarbeidet med Moland og French om opprettelsen av SIG Uganda. Friksen bekreftet også at French og Moland brukte dekknavnene "Mike Callan" og "John Hunt". Han la fram en epost fra Moland, sendt i januar 2009, der Moland skrev at han ønsket å avslutte samarbeidet med Friksen.

Med Frikstens åpne bekreftelse på blokka i Oslo, avtalte teamets reporter i Kongo et nytt møte med Moland og French i militærfengselet. **Konfrontert med kunnskapen VG nå satt på vedgikk Moland for første gang at han jobbet for SIG.** Moland forklarte nå at hans SIG-selskap i Uganda var uavhengig av øvrige SIG-selskap. French vedgikk også at han hadde jobbet for SIG, men sa dette var noe begge var "absolutt ferdige med". Innrømmelsen ble gjengitt i et åtte siders featuredokument som stod på trykk søndag 7. juni (**vedlegg 2**). I den samme saken fikk Moland og French fortelle sin versjon av selve hendelsen der sjåføren ble drept, vitnene ga sin versjon, og deler av bevismaterialet ble presentert og vurdert.

Mandag 8. juni fulgte vi opp med nok en sak om de fengslede nordmennenes SIG-bakgrunn. Her avslørte vi for første gang hvordan de to hadde brukt dekknavnene Mike Callan og John Hunt når de jobbet i Uganda (**vedlegg 3**). French, som fortsatt ble anonymisert i VG på det tidspunktet, benektet at han hadde brukt navnet John Hunt, og ga følgende forklaring på visittkortet med navnet på: "Det er et eksempelkort. Jeg er ikke John Hunt. Det er en fiktiv person." Men French har senere vedgått at han brukte dekknavnet.

Kongo-fangenes hemmelige sikkerhetselskap

Den 3. september kunne VG fortelle hvordan en bruker med dekknavnet "Callan" i april 2008 hadde forsøkt å verve norske eksksoldater til SIG Uganda via diskusjonsforumet *milforum* (vedlegg 4). Innleggene var slettet, men VG fikk tilgang til de opprinnelige postene. De var sendt fra adressen *drcongo@hotmail.com* (som i forkortelsen av navnet på landet – DRC). VG har ikke kunnet fastslå at Tjostolv Moland stod bak disse innleggene.

FIRMAET I UGANDA

Arbeidet som ble gjort i mai og juni med å dokumentere koblingen mellom Special Intervention Group (SIG) og Moland og French, la grunnlaget for at VG kunne dra til Uganda i september med flere spor å ettergå. Formålet med turen var å grave videre i fakta rundt SIG Uganda. Vi skulle både ettergå det Moland og French hadde sagt om selskapet, samt undersøke påstandene i titalen mot dem, der det het at **SIG Uganda var "en hemmelig, kriminell organisasjon"**.

Etter at Moland for første gang vedgikk koblingen til SIG overfor VG i begynnelsen av juni, hadde de to gitt en rekke motstridende og endrede opplysninger om selskapet. Forklaringene gitt norsk presse mellom mai og september gikk fra at de to først nektet en hver tilknytning til SIG - til at Moland drev SIG og at French var ansatt - og til at de ikke drev SIG i det hele tatt, men planla et annet selskap. I Dagbladet ble de gjengitt på at de ikke hadde noe med SIG å gjøre, og at de planla et selskap som skulle hete "White Nile Security". I slutten av august forklarte Moland og French flere medier at selskapet de jobbet med hadde som formål å arrangere "krigsleker for rike turister i jungelen".

Under rettssaken valgte Moland og French å ikke avgi forklaring. De endret også sin versjon rundt vesentlige spørsmål i straffesaken, herunder om de hadde hatt med seg våpen fra Uganda.

Men både i retten (via deres forsvarer) og overfor pressen hadde Moland og French flere ganger understreket at firmaet i Uganda var fullt lovlig og hadde alle tillatelser i orden. De hevdet også at alle våpen de kunne knyttes til var lovlig registrert i Uganda.

SIG UGANDAS PROFIL

Kontoret til SIG Uganda var ikke bare stengt, men nedlagt da VG oppsøkte det i Kampala. I kjelleren på kjøpesenteret Collins House stod deler av kontormaterialet lagret – resten var beslaglagt av politiet fikk VG opplyst av utleier. Et skilt lå igjen – med telefonnummeret til Moland og til tidligere nevnte Ewedde Saidi Hamisi.

VG ønsket å undersøke hvordan firmaet var registrert i Uganda, og om det fantes skriftlige dokumenter som VG kunne få tilgang til som kunne fastslå om selskapet var "fullt lovlig", slik Moland og French hevdet, eller en "kriminell organisasjon", slik aktoratet i Kongo hevdet. Det lyktes VG etter intens jobbing å få tilgang til et stort antall offentlige dokumenter registrert på SIG, og å sjekke disse opp mot Molands forretningspartner Hamisi. Hamisis telefonnummer hadde vi hatt lagret i saksloggen siden mai, men han hadde flere ganger nektet å snakke med oss på telefon. Da vi oppsøkte han fysisk i Uganda, sa han seg villig til å la seg intervju.

Dokumentene VG fikk tilgang til viser at Moland og French hadde rett da de hevdet firmaet var lovlig registrert. **Dokumentene viser at firmaet Special Intervention Group (U) LTD (SIG Uganda) ble registrert i forretningsregistrene i Kampala av Tjostolv Moland i februar 2007.** VG kunne også fastslå at firmaet hadde betalt de nødvendige "Business Licence" til "Kampala City Council" siden den gang. De hadde også punktlig, fram til mai 2009, betalt husleie i kjøpesenteret Collins House (drfor var eiendelene deres spart av utleier). Moland hadde også søkt og mottatt arbeidstillatelse, – men slik tillatelse manglet for French.

Kongo-fangenes hemmelige sikkerhetselskap

Dokumentene viser også at firmaet hadde søkt om såkalt "Operator's Licence" for å drive et privat sikkerhetselskap i februar 2007. En svært omfattende "Company Profile" var levert inn sammen med søknaden, der Moland skrev at firmaet skulle være et sikkerhetselskap som spesialiserte seg på "problem løsning". Profilen inneholdt en meget lang liste over tjenester det planlagte firmaet skulle tilby, fra opplæring til skarpe sikkerhetsoppdrag. **I denne profilen ble det henvist til SIG-nettsiden som ovennevnte Ulf Haldor Bjaaland hadde opprettet for Torgeir Friksen.** Nok et bevis på koblingen mellom Moland og Friksen.

I den noe kortere offisielle søknaden om driftslisens til landets øverste politimyndighet, stod det at selskapet skulle spesialisere seg i "Close Protection" (livvaktjenester), og ønsket å ansette 15 mann og utstyre dem med pumpehagler og automatgevær. Dokumentene viste videre at selskapet siden februar 2007 hadde purret på å motta driftslisensen en rekke ganger, og var blitt godkjent av flere lavere politiinstanser. Moland og hans ugandiske partner var også sikkerhetklarert opp mot det ugandiske strafferegisteret, men noen slik klarering forelå ikke for French.

Men den siste og avgjørende godkjenningen for å få driftslisens manglet fortsatt – SIG Uganda hadde altså ikke lovlig godkjenning til å operere som sikkerhetselskap.

MOLANDS UKJENTE KOLLEGA

Ovennevnte Ewedde Saidi Hamisi var registrert som direktør i selskapet sammen med Moland i samtlige dokumenter, og hadde undertegnet de fleste av dem. VG fikk opplyst at utenlandske statsborgere alltid måtte ha en ugandisk partner for å kunne registrere et selskap. De som hadde kontor vegg-i-vegg med Moland og French fortalte at de sjelden hadde sett Hamisi i SIG Ugandas kontorer.

Men da han gikk med på å møte VG fortalte han at han hadde vært fullt delaktig i opprettelsen av SIG Uganda, ved siden av jobben som sikkerhetssjef ved en av Kampalas største nattklubber (der vi traff ham). Hamisi fortalte i intervjuet med VG at Moland, French og ham selv var dypt fortvilet over at selskapet ikke hadde fått den manglende driftslisensen, og at SIG Uganda ham bekjent derfor ikke hadde gjennomført noen oppdrag i Uganda. Moland og French (som han kalte "Mike" og "John") hadde tatt oppdrag som vakter mot pirater på skip i Aden-bukta for å skaffe kapital til selskapet, fortalte han.

Ewedde fortalte også at han hadde hatt et møte med Moland rett før turen til Kongo. Det var årsaken til tekstmeldingen han hadde sendt, forklaret han. Under møtet hadde Moland forklart at turen hadde som formål å skaffe klienter til alternative sikkerhetsoppdrag i Kongo, hevdet Hamisi. Dette samsvarte med det VG hadde fått fortalt av andre kilder tilkoblet SIG i Norge.

Mandag 7. september hadde VG et oppslag der Ewedde forteller om "Klientjakt i Kongo" og der en faksimile av de ovennevnte dokumentene ble vist (**vedlegg 5**). French' og Molands forsvarer, André Kibambe, hadde fått kopier av dokumentene, og svarte at disse beviste det hans klienter hadde fortalt – nemlig at de hadde søkt om lovlig godkjenning. Han svarte ikke på at den avgjørende tillatelsen, nemlig driftslisensen, fortsatt manglet.

Hamisi ga VG tilgang til et brev han hadde sendt for å purre på driftslisensen. Brevet ga tilsynelatende SIG Uganda støtte fra presidentens sikkerhetskontor. Men 12. september kunne VG vise at brevet ble ansett som en forfalskning av to ulike ugandiske politimyndigheter (**vedlegg 6**).

ETTERLYST I UGANDA

VG ønsket også et møte med ugandiske politimyndigheter om SIG Uganda. Vi ønsket å

Kongo-fangenes hemmelige sikkerhetselskap

undersøke hvorfor selskapet ikke hadde fått den avgjørende driftslisensen, og undersøke meldinger fra Kongo om at det skulle være gjort politibeslag i deler av nordmennenes eiendeler i Kampala. VG hadde en rekke møter med ulike politimyndigheter i Kampala, uten å lykkes i å få svar på noe som helst. Til slutt ble vi henvist til å søke om å få et møte med landets øverste politileder, generalmajor Kale Kayihura, for å innhente tillatelse til å skrive om saken.

Det viste seg at generalmajoren selv var den best tenkelige kilden: Det var nemlig han som hadde holdt tilbake den endelige godkjennelsen av SIG Uganda. Da fengslingene i Kongo ble kjent i Uganda, hadde Kayihura personlig rykket ut til gjestehuset der French og Moland hadde bodd for å lede en razzia i deres eiendeler i begynnelsen av mai. Her ble militært materiell, samt kart og bilder fra Kongo funnet, fortalte han.

Etterforskningen av beslagene var siden overtatt av leder for den ugandiske militæretterretningen, brigader James Mugira, som VG søkte om å få et møte med. VG ba under møtet om å få innsyn i de fysiske beslagene, men Mugira kunne bare gi VG tilgang til bilder av disse. **Blant beslagene var blant annet en rifle, replikavåpen, militæruniformer, falske FN-luer og kart over Kisangani-området i Kongo fortalte han.**

VG ba også Mugira undersøke om det stod noe skrevet på rifle de hadde beslaglagt. Molands far hadde nemlig forklart at riflen hadde vært en konfirmasjonsgave, og hadde et lite sølvskilt på stokken med en inngraving fra faren. Mugira fikk en av sine etterforskere til å undersøke våpenet, og fikk en tekstmelding med den norske inngravingen på. VG kalte derfor våpenet kun for en "rifle", og ikke "snikskyttervåpen" som det var registrert som av ugandiske myndigheter. (riktignok var et kraftig teleskopsikte også beslaglagt).

Mugira forklarte at beslagene ble tatt svært alvorlig, til tross for at store deler av utstyret ikke var ekte våpen. Moland og French hadde status som "etterlyste" i Uganda. Kongolesiske myndigheter var allerede informert om funnene i Uganda forklarte Mugira. Denne nyheten trykket VG onsdag 9. september (**vedlegg 7**). Nordmennenes forsvarer André Kibambe, forklarte at han var kjent med beslagene, men at han mente de var juridisk irrelevante for straffesaken i Kongo.

Under arbeidet med denne saken søkte VG i de to ulike våpenregistrene i Uganda for å undersøke om riflen beslaglagt i Uganda eller pumpehaglen de ble tatt med i Kongo var lovlig registrert – slik Moland og French hadde hevdet overfor flere norske medier. VG søkte på deres ekte navn, på deres dekknavn, og på kombinasjoner av disse. Men ingen av våpnene var oppført i registrene.

TRENINGSLEIREN

VG hadde informasjon om at det var blitt laget en video fra trening holdt av SIG Uganda. Klipp av denne skulle blant annet ha blitt vist andre gjester ved gjestehuset der Moland og French bodde. VG fikk bekreftet at en slik video var blitt oversendt norske myndigheter i forbindelse med razziaen i gjestehuset der nordmennene bodde. Siden mai hadde UD kjent til denne videoen, og hadde sendt den videre til Riksadvokaten for strafferettslig vurdering fikk VG bekreftet.

Gjennom arbeid VG ikke kan spesifisere grunnet kildevernet, hadde VG fått informasjon om og tilgang til en kopi av denne videoen. Den viste French og Moland som ledet en tilsynelatende brutal treningsøkt med tre rekrutter til SIG Uganda. I begynnelsen av videoen øvde rekruttene på å innta militære posisjoner iført militæruniformene og replikavåpnene som senere var blitt beslaglagt av ugandiske myndigheter. Men i det meste av videoen måtte rekruttene trene nakne. Mens de krabbet rundt i sanden og balanserte en tung jernstang over hodene, overøste French dem med sjelsord og sparket sand i ansiktene på dem.

VG ønsket å ettergå innholdet i denne videoen under arbeidet i Uganda. VG fikk innhentet

Kongo-fangenes hemmelige sikkerhetselskap

politidokumenter fra politistasjonen i Entebbe som viste at Moland hadde søkt om, og mottatt, godkjenning til å holde en treningsleir på øya Bussi Island fra 15. til 24. april 2009. **Leiren ble altså avholdt kun få dager før de to dro på turen til Kongo.** Treningen skulle være for nytt personell til Special Intervention Group (U), og skulle fokusere på "security theory, physical fitness, object safety and response drills". Treningen skulle ifølge søknaden være ubevæpnet.

For VG var et hovedmål å få tak i de tre deltagerne fra treningsleiren. Amerikaneren som deltok hadde vi nummeret til i vår interne logg, og han hadde klart avvist å snakke med oss da vi ringte ham fra Norge. I Uganda lyktes vi ikke i å opprette kontakt med ham. Den siste deltagerne klarte vi aldri å finne navnet på. **Intens arbeid endte med at vi kun lyktes i å få den ene av dem, Samuel Ociti, til å stille opp.** Ociti hadde jobbet til og fra for Moland og French i ett års tid, og hadde blitt trent av Moland ett år i forveien ved gjestehuset. VG hadde fått kontakt med andre norske gjester som hadde vært ved gjestehuset, og som hadde reagert kraftig på behandlingen av Ociti. Ocitis telefonnummer hadde vi også lagret i vår interne logg fra researchen gjort i Kongo.

Ociti ønsket i utgangspunktet ikke å møte oss, i frykt for at vi var utenlandske agenter. Men han gikk med på å møte oss på et offentlig sted, og gikk etter det med på å la seg intervju. Vi møtte ham på nytt to dager senere. Vi hadde tilbudt ham å la seg intervju anonymt, men Ociti ønsket selv å stå fram med fullt navn og bilde, for å få sannheten fram, som han sa. Det andre møtet var under et tidspunkt da det var ilagt portforbud i Kampala grunnet etniske opptøyer, men Ociti tok risikoen ved å møte oss på vårt hotell. Under det andre møtet gjennomgikk vi hva vi kom til å skrive, og viste ham treningsvideoen.

Under det åpne intervjuet med VG fortalte Ociti at han ikke hadde forstått meningen bak det meste av treningen på øya, og at han hadde oppfattet mange av øvelsene der som både nedverdiggende og skremmende. Han fortalte også at Moland og French, stikk i strid med forsikringene i politisøknaden, hadde hatt med seg et våpen på øya. Ut i fra bilder VG framla, mente Ociti at våpenet fra øya var det samme som pumpehaglen Moland og French ble tatt med i Kongo.

VG fikk også et åpent intervju med mannen som hadde varslet norske myndigheter om treningsvideoen – John Hunwick, eieren av gjestehuset der de to nordmennene bodde. Underdirektør i UD's pressegruppe i Norge, Ragnhild Imerlund, bekreftet on-record overfor VG at videoen var blitt videresendt til Riksadvokaten for rettslig vurdering.

Mandag 14. september trykket VG et oppslag og en fem sider lang reportasje om treningsvideoen (**vedlegg 8**). 16. september ble en redigert versjon av treningsvideoen publisert på VG Nett.

"TRENING AV SKUESPILLERE"

VG ventet i tre dager på å få tilsvaret om treningsvideoen, og holdt tilbake saken inntil tilsvaret var på plass. Forsvarer André Kibambe ga først en generell kommentar om at trening i Uganda ikke angikk straffesaken i Kongo, men lovet å stille sine klienter VGs spørsmål om saken. Han fikk så en skriftlig liste med ti spørsmål rundt treningen.

De påfølgende tre dagene svarte ikke Kibambe på VGs henvendelser. I stedet ringte advokat Morten Furuholmen, som nylig var engasjert av de fengslede nordmennenes familier i Norge, til VG. Furuholmen krevde at VG ikke trykket noe om treningen i Uganda. Han la til at hvis VG likevel gjorde det ville man ikke lenger få informasjon om andre sider ved den omfattende Kongo-saken. VG lot Furuholmen komme med sin innvending mot offentliggjøring av treningsvideoen på trykk.

VG jobbet også hardt for å få opprettet direkte kontakt med French og Moland på cellen i Kisangani, for å få deres versjon. Vi lyktes med å få telefonisk kontakt med dem inne i

Kongo-fangenes hemmelige sikkerhetselskap

fengselet. Moland beskrev videoen som "privat filming tatt ut av kontekst", og ga følgende forklaring på treningen: – **Dette var trening av skuespillere vi skulle bruke til eventene vi planla. De skulle få godt betalt, og vi måtte trene dem så vi visste de kunne opptre realistisk.**

I ettertid har Joshua French forklart at treningen var av militær karakter og at deltagerne var tiltenkt oppgaver i sikkerhetselskapet de drev i Uganda.

BANKBILDENE OG NKUNDA-BREVET

Under arbeidet i Uganda fikk VG tilgang til unike bilder tatt med Molands kamera den 16. og 17. mars 2008. Av hensyn til kildevernet kan vi ikke gå i detalj på hvordan vi fikk tak i slike bilder. Bildene viser offentlige bygg med teleinstallasjoner på taket, diamantdistriktet og sentralbanken i Kisangani. Bildene ble funnet blåst opp i A4-format sammen med detaljerte kart over Kisangani under razziaen mot gjestehuset der Moland og French bodde. Bildene og kartene var beslaglagt av Ugandiske politimyndigheter, som mener dette beviste at Moland hadde vært på en form for rekognosering i Kongo allerede ett år før turen der han ble pågrepet. Informasjonen var utvekslet med kongolesiske myndigheter fikk VG opplyst.

Igjen ventet VG med å trykke saken til vi hadde fått kontakt direkte med Moland og fått et skikkelig svar på hvorfor han hadde disse bildene. 23. september trykket et VG et oppslag og en dobbeltside om bildene (**vedlegg 9**), der Moland blant annet forklarte at han hadde bildene "**fordi jeg har en rent historisk interesse i alle bygg i Kisangani, både gamle og moderne**".

VG fikk også tilgang til et brev funnet på Molands PC i Uganda, der han tilbyr sine og French' tjenester til den kongolesiske opprørsgeneralen Laurent Nkunda. Brevet ble nevnt av brigader Mugira i vårt første intervju med ham, og vi søkte om å få innsyn i det. Fem dager senere fikk vi en kopi av brevet utlevert.

General Nkunda er under husarrest i Kongos naboland Rwanda, er etterlyst for krigsforbrytelser, og er en fryktet mann for regimet i Kongo. Brevet var derfor noe vi kunne anta at kongolesiske myndigheter så alvorlig på. Det var uklart om det faktisk var Moland som hadde skrevet brevet, for det bar ingen underskrift, og Mugira nektet VG tilgang til originalfilen på den beslaglagte PC'en. Det var også uklart om brevet noen gang var sendt, eller mottatt. Ugandiske myndigheter understreket at de hadde varslet sikkerhetstjenesten i Kongo om brevet, men Mugira ville foreløpig ikke uttale seg om brevet.

Ved retur til Norge ga VG Kongo-kjenner Rune Edvardsen tilgang til dette brevet, for at han skulle sjekke brevet opp mot sine kontakter i kretsen rundt Nkunda. Edvardsen fortalte at hans kontakter mente Nkunda aldri hadde mottatt noe slikt brev. Til tross for gjentatte spørsmål om brevet nektet Moland konsekvent å svare om det, og henviste til hans norske advokat Morten Furuholmen. Furuholmen sa at brevet var irrelevant i forhold til den juridiske prosessen i Kongo. I slutten av september sa Mugira seg villig til å svare som åpen kilde i en sak om brevet.

VG slapp nyheten om brevet på VG Nett 2. oktober, og trykket en grundigere sak og en full faksimile av brevet lørdag 3. oktober (**vedlegg 10**). I saken tok vi klare forbehold om at vi ikke hadde sett originalfilen, at det var uklart om brevet var blitt sendt og at det uansett trolig aldri var blitt mottatt av general Nkunda. I ettertid har Moland overfor TV2 fortalt at dersom et slikt brev ble funnet på hans PC, så var dert uttrykk for et "tankeeksperiment" fra hans side.

SIG-BAKGRUNN OG PIRATOPPDRAK

Gjennom lang tids kildearbeid i Norge fikk VG tilgang til bilder av Tjostolv Moland under trening på kurs i regi av SIG og det SIG-tilknyttede selskapet World Federation of

Kongo-fangenes hemmelige sikkerhetselskap

Bodyguards i 2006 og 2007. Ett av disse kursene inneholdt den omstridte sekvensen "avhørsnatten", der deltagerne blant annet ble utsatt for såkalt "waterboarding" (vanntortur) under kontrollerte forhold.

VG trykket en dobbeltside om Molands deltagelse på dette kurset den 13. oktober (**vedlegg 11**). VG mente det var relevant å vise hva slags trening Moland selv hadde gjennomgått, da dette kunne bidra til å forklare metodene brukt under treningsleiren i Uganda.

Danske **Dan Sommer**, som også var nevnt i SIG-brosjyrene VG tidligere hadde lastet ned, hadde stått for driften av kursene i Danmark. Vi hadde nå fått tilgang til flere bilder av ham. Men Sommer nedla aktiviteten etter kursene ble politietterforsket og omtalt i danske medier i slutten av 2007. Men det lyktes VG å finne Sommer i et annet privat sikkerhetsfirma, nemlig Global Executive Outreach (GEO), med kontorer i London og Libanon. Sommer selv er bosatt på Island, og VG fikk tak i ham via epost. Han ble gjort kjent med VGs dokumentasjon om hans rolle under kursene, og sa da ja til et lengre intervju over telefon.

Dan Sommer kunne fortelle at både French og Moland var blitt leid inn av GEO via SIG Uganda for å påta seg vaktoppdrag mot pirater. Oppdragene hadde vart fram til en måned før turen til Kongo. Sommer fortalte at Moland og French hadde sagt de skulle til Kongo for å skaffe nye klienter, og ga for øvrig begge nordmennene svært rosende omtale i en sak VG hadde på trykk 17. oktober (**vedlegg 12**).

Sommer ga for øvrig følgende forklaring på kallenavnet "**Mike Callan**": Dette hadde Moland allerede tatt i bruk under kurset Sommer hadde ledet i Danmark, og det var en sammensetning av navnet til to beryktede leiesoldater som var aktive i Afrika på seksti- og syttitallet, nemlig "Mad" Mike Hoare og Tony Callan.

NYE FORKLARINGER

I etterkant av VGs avsløringer har Moland og French og deres forsvarer Morten Furuholmen på en rekke punkter gitt nye forklaringer som samsvarer med det VG avslørte:

*Dagen etter VG hadde skrevet at formålet med turen til Kongo var at Moland og French skulle finne nye klienter til sikkerhetselskapet, gikk Moland ut på TV2 og hevdet at VG kom med falske opplysninger. Men knappe tre uker senere holdt Furuholmen en pressekonferanse i Oslo der han sa at nettopp jakt på klienter til sikkerhetselskapet var formålet med turen til Kongo.

*Furuholmen kritiserte også VG for feilaktig gjengivelse av bakgrunnen for treningsleiren. I en artikkel på Aftenpostens nettavis hevder han at opptak han i etterkant har gjort med deltagerne på treningsleiren dementerer VGs framstilling. Men når det gjelder det avgjørende punktet – om videoen viser trening av skuespillere til krigsleker, slik Moland hevdet, eller om den viser trening av rekrutter til risikable sikkerhetsoppdrag, er Furuholmens versjon nesten identisk med det VG skrev.

*Til Aftenposten gjenga Furuholmen følgende fra lydbåndet: - **Treningen var hard for å simulere stressede situasjoner der vi skulle gjennomføre sikkerhetskonvoi i rebellområder og bli angrepet, sier amerikaneren.** Dette svaret stemmer godt med det VG gjengir at deltager Samuel Ociti sier om grunnlaget for treningen: - **Vi fikk beskjed om at vi skulle drive med beskyttelse av konvoier som skulle inn i farlige områder.**

****OBS!** Furuholmen har klaget VGs artikkel om treningsleiren inn for Pressens faglige utvalg (PFU). VG har tilbakevist Furuholmens påstander i vårt tilsvarende svar. I skrivende stund er klagen ikke behandlet. Furuholmens klage og VGs tilsvarende svar vil bli gjort tilgjengelig av PFUs sekretariat.

*På familiens nettside i Norge ga French den 24. november en omfattende redegjørelse

Kongo-fangenes hemmelige sikkerhetselskap

for sin versjon av ulike sider ved saken. Her kommer han med sterke angrep på pressen, deriblant VG. Han kommer blant annet med grunnløse påstander om at VG har kjøpt bevismateriale fra militærtribunalet. Men French gir samtidig en versjon av sentrale hendelser som langt på vei underbygger det VG har skrevet.

*French skriver blant annet om treningen: *"Vi hadde 10 dager med sikkerhets- og militærtype trening for tre av våre (Tjostolv's) samarbeidspartnere, på en øy sør for Kampala".* Og videre: *"Tilbake til videoen: Der ser vi meg i rollen som aggressiv og disiplinær "sersjant" (en tittel vi har i selskapet), og Tjostolv som den avbalanserte offiseren alle kan være trygge på. Vi ser de tre nakne mennene løpende rundt med en jernstang mens jeg bruker grove ord og uttrykk mot alle tre. Grunnen til dette er at vi ville ta dem ut av deres komfortsone og stresse de opp fysisk og psykisk for å se hvordan de taklet det. Dette kalles stressmestring og er en vanlig metode i mange forsvar."*

Altså vedgår French selv, etter en rekke avsløringer i VG og etter hvert andre medier rundt SIG Uganda, at selskapet hadde nettopp en militær profil, og drev med trening av det man må kunne kalle private soldater. Han gir også en beskrivelse av det som skjer på videoen som er omtrent nøyaktig lik den beskrivelsen VG ga i vår artikkel 14. september.

French gir også informasjon om SIG Uganda som langt på vei er identisk med det VG avslørte flere måneder i forveien, og som strider klart med de opplysningene han tidligere hadde gitt om selskapet:

*French skriver dette om selskapet: *"Special Intervention Group (U) LTD er et lovlig registrert selskap i Uganda siden januar 2007. Tjostolv startet og eier dette sammen med ugandereren Ewedde Saidi Hamisi. Jeg, Joshua har vært i en uregistrert og på papiret uoffisiell rolle i firmaet siden høsten 2007, som representant i Europa og som fungerende nest-sjef i Uganda."*

*French vedgår i skrevet at han manglet arbeidstillatelse, og forklarer at han derfor *"jobbet mer på frivillig basis"*. Han vedgår at selskapet hadde samarbeidet med Torgeir Friksen og hevder igjen at selskapet var godkjent av politiet i Uganda – men unnlater å nevne den manglende driftslisensen.

****OBS!:** Familiens nettside har følgende adresse:

<http://www.freefrenchandmoland.com/>

og den fulle redegjørelsen der French gir sin versjon kan finnes her:

<http://www.freefrenchandmoland.com/no/joshuaandtjostolv/90-notatboka-til-joshua>

KILDEBRUK OG METODIKK:

ORGANISERING AV ARBEIDET

Siden mai har VG hatt fem forskjellige reportere og fem forskjellige fotografer på jobb i Kisangani i over 155 døgn for å dekke fengslingen av og rettssaken mot Moland og French. Ytterligere fire reportere har fulgt saken over tid fra Oslo. Parallelt med den øvrige dekningen av etterforskningen, fengslingen og rettssaken i Kongo, ble det et kontinuerlig graveprosjekt for VG å avdekke fakta rundt deres aktiviteter i andre afrikanske land.

For å kunne følge den løpende utviklingen i Kongo og samtidig grave i bakgrunnen til det private sikkerhetselskapet i Uganda, har vi gjennomført en **systematisk lagring** av alle fakta vi har kommet over. Gjennom en svært omfattende **sakslogg** på VGs interne nettsider har et stort antall reportere bidratt til å samle inn og lagre løse tråder, som et mindre team på tre reportere har kunnet sette sammen for å avdekke det hemmelige sikkerhetselskapet.

METODIKK

** Bredt kildearbeid i Norge, Kongo og Uganda over lang tid la grunnlaget for at vi kom i posisjon til å fortelle historien om det hemmelige sikkerhetselskapet og dets treningsleir. Oppsøkende rapportsevirsomhet både i Norge, Kongo og Uganda ble utslagsgivende.

**** Av hensyn til kildevernet kan ikke VG spesifisere hvordan vi fikk tilgang til bilder, videoklipp og interne dokumenter som denne rapporten delvis baserer seg på. Det ligger mye jobb bak å få kunnskap om og tilgang til dette materialet, men VG kan ikke redegjøre for detaljene i dette arbeidet.**

** SIG-leder Torgeir Friksen ga i begynnelsen VG og andre medier feilaktig informasjon om hans samarbeid med Moland og French. De to fengslede nordmennene fortalte også det som må kunne kalles bevisste uriktigheter til VG og andre norske medier. De hadde gått langt for å skjule sin tilknytning til den omstridte sikkerhetsbransjen, deriblant ved bruk av falske navn.

** Først da VG konfronterte Friksen, Moland og French med våre bevis redegjorde de for samarbeidet dem imellom. Først flere måneder etter VGs avsløring ga French i november sin redegjørelse for de ulike rollene de tre hadde i SIG Uganda.

** VG jobbet metodisk over lang tid for å kunne sette sammen gode nok bevis for koblingen mellom SIG Uganda og Tjostolv Moland alias "Mike Callan" og Joshua French alias "John Hunt". I første del av rapporten er det redegjort for de mange ulike bitene av puslespillet som måtte settes sammen: Et stort skriftlig materiale, deriblant SIG-brosjyrer, militære blogger, eposter, tekstmeldinger og kontaktlister, måtte sammenstilles for å finne de ekte navnene bak SIG.

** At VG på et tidlig tidspunkt lastet ned nettsidene til SIG, og gjennomførte "whois"-søk for å finne hvem som hadde opprettet dem, ble avgjørende i det videre arbeidet. Det samme ble søk i norske og utenlandske firmaregistre, og gjennomgang av et stort antall nettforum og blogger der de impliserte navnene dukket opp.

** I Kongo mottok VG på et tidlig tidspunkt tilgang til deler av bevismaterialet (se under for hvilke presseetiske utfordringer dette skapte). Flere medier mottok dette materialet. Men VG tok seg tid til å systematisk lagre og gjennomgå informasjonen, deriblant kontaktlisten og tekstmeldingene til Moland, og til å undersøke videre på ut fra det.

** Et nitid arbeid måtte til for å matche listene med beslaglagte sms-meldinger med

Kongo-fangenes hemmelige sikkerhetselskap

kontaktoppføringer og telefonnumre beslaglagt fra mobilen. Dette arbeidet gjorde det mulig å komme fram til deknavnene. Det ga oss også en logg over en lang rekke personer vi kontaktet i både Norge og Uganda.

** At VG søkte innsyn i informasjon beslaglagt fra Molands mobil bidro også til å styrke rettssikkerheten til nordmennene: At VG fikk datoene som fulgte mobilbildene medførte at vi under dekningen av rettssaken kunne fastslå at flere av Molands våpenbilder, og det etter hvert kjente bildet av fotografen i Drammens Tidende som peker på et kart over Kongo, var tatt lang tid i forveien og derfor var irrelevante i forhold til straffesaken.

** Samarbeid mellom det store antallet reportere som jobbet med den fulle Kongo-dekningen og det mindre antallet som nøstet opp SIG-bakgrunnen var avgjørende for å lykkes. Saksloggen vi hadde opprettet, og der alle fakta og løse tråder kontinuerlig ble lagret ble uvurderlig.

** I Uganda ble det nedlagt et stort arbeid for å få tilgang til dokumenter som viser hvordan SIG ble opprettet. VG måtte gå flere runder med ledere for politi og etterretning for å få innsyn i politibeslagene gjort i nordmennenes eiendeler. Ved å gå gjennom våpenregistre kunne vi fastslå at våpnene ikke var registrert.

** VG innhentet politidokumenter som viste at den omstridte treningsleiren, som videoen fra Uganda avdekker, ble avholdt kun dager før turen til Kongo. VG fant og intervjuet kilder i Uganda med unik kjennskap til denne treningsleiren, og øvrige aktiviteter nordmennene planla fra basen i Kampala.

** Tett samkjøring av team som samarbeidet parallelt fra Norge, Kongo og Uganda ble en krevende, men fruktbar øvelse.

Det har vært mange nye presseetiske vurderinger underveis, og arbeidsforholdene for våre reportere har vært utfordrende i denne saken. Under følger en redegjørelse for de viktigste problemstillingene:

UTFORDRENDE ARBEIDSFORHOLD

Under arbeidet med alle sakene om det VG har kalt "KONGO-DRAMAET" har reporterne møtt spesielle utfordringer. Det gjelder både de sakene som omhandler French' og Molands tilknytning til den private sikkerhetsbransjen i Uganda, og det store flertallet av sakene - som handler om fengslingen, etterforskningen og rettssakene i Kongo.

De første dagene var informasjonen fra Kongo i høy grad usikker, og det var store kommunikasjonsproblemer med kongolesiske myndigheter selv for reportere som behersket fransk. Bruken av en **kongolesisk tolk** bosatt i Norge, som både behersket fransk og lokale språk som *swahili* og *lingala*, og som hadde gode kontakter i Kisangani, ga VG mye informasjon vi ellers ikke ville fått ut. Det samme gjorde gode kilder i både Utenriksdepartementet og Forsvaret.

VG ønsket tidlig å reise med egne reportere til Kongo for å jobbe med saken derfra. **Under arbeidet i både Kongo og Uganda benyttet VG også tolk på stedet.** Det er en utfordring å jobbe journalistisk via tolk – detaljer og nyanser går tapt når spørsmål og svar oversettes, og det øker faren for misforståelser. Samtidig har lokale tolker og "fixere" i begge land bidratt til at kulturelle utfordringer er blitt mindre.

I Kongo - ett av verdens mest krigsherjede land - ble våre reporterteam ved flere tilfeller utsatt for det som må kunne kalles **korupsjon**. Blant annet måtte vi betale "uoffisielle" immigrasjonsavgifter og sikkerhetsklareringer i Kisangani, til tross for at alle nødvendige visum og akkrediteringer var innhentet på forhånd fra myndighetene i hovedstaden Kinshasa.

Kongo-fangenes hemmelige sikkerhetselskap

VG betalte ikke for informasjon, men måtte betale uoffisielle avgifter for å overhode kunne jobbe i Kongo. Dette var et dilemma som flere medier trolig ble stilt overfor.

Man ble også underlagt et **strengt sikkerhetsregime** i Kisangani, og reportere både fra VG og andre norske medier måtte ha med seg en agent fra det hemmelige sikkerhetspolitiet rundt på jobb. Agentene som fulgte VG la seg i liten grad opp i hva VG jobbet med, men forventet en "uoffisiell betaling" ved dagens ende.

VG ble ikke møtt med et eneste pengekrav som kunne beskrives som korrupsjon under arbeidet i Uganda. Vi måtte registrere oss, og kjøpe en akkreditering, ved informasjonsministeriet, men dette er vanlig i flere land. Ugandiske politiledere og etterretningssjefer på aller høyeste hold uttalte seg som åpne kilder, riktignok etter VG hadde vært gjennom en **tungvint prosess i den byråkratiske møllen for å få de nødvendige tillatelser og godkjenninger**.

Sikkerhetssituasjonen ble derimot en større utfordring i Uganda enn i Kongo: Under siste del av VGs opphold brøt det ut etniske opptøyer i hovedstaden Kampala, og det ble innført delvis portforbud.

ETISKE UTFORDRINGER

VG har ikke betalt etterforskerne ved militærtribunalet i Kisangani for tilgang til bevismateriale og andre fakta i denne saken.

Materialet sjefsetterforsker Roger Wavara hadde tenkt å bygge tiltalen på var noe han villig ga ut, og som han oppfordret både VG og andre norske medier til å trykke. Tilgangen til etterforskningsmateriale var større og det var flere forhåndsdømmende uttalelser fra etterforskningslederen enn det som er vanlig i en norsk krimsak. Det er nettopp i **faren for forhåndsdømming** at den største presseetiske utfordringen lå. Påstander som har kommet i ettertid om at bevismaterialet ble kjøpt opp av VG er grunnløse.

Når journalister i straffesaker får tilgang til etterforskningsmateriale er det alltid en fare for at å publisere dette kan bidra til forhåndsdømming. I de fleste norske saker vil forsvarere eller de siktede/tiltalte selv bidra til en form for balanse, ved å gi tilsvar på opplysninger som media får tak i. Under de første månedene av "KONGO-DRAMAET" nektet Moland og French konsekvent å uttale seg i detalj om hendelsen der sjåføren ble drept, og deres daværende eneste forsvarer, Guillaume Likwela, nektet å snakke med pressen. Familiene i Norge balanserte påstandene fra etterforskerne noe, og ga en annen versjon av hendelsen der sjåføren ble drept, men hadde begrenset med informasjon.

Vi la derfor særlig mye arbeid ned for å få tilsvar fra Moland og French. En utfordring var at de ønsket å fortelle om de vanskelige sidene ved fengslingen, men ikke ville svare på spørsmål knyttet til mistanken mot dem. Når de uttalte seg om sikkerhetselskapet i Uganda ga de informasjon som har vist seg å være uriktig.

Det ble svært vanskelig for VGs reportere å balansere mellom behovet for å la Moland og French slippe til med sin versjon av fengslingen og rettssaken, og samtidig kunne stille dem kritiske spørsmål om deres egen rolle.

I en kortere periode, etter avsløringen av de hemmelige dekknavnene og koblingen til SIG Uganda, ble VG boikottet fullstendig av Moland og French. Etter hvert gikk de med på å svare VGs reportere igjen, men la klare begrensninger på hvilke temaer de ønsket å svare på. VG oppfattet det slik at Moland og French har hatt svært frie forhold til å uttale seg til pressen, og til å holde seg oppdatert på det som gjengis i norsk presse. **At Moland og French like fullt har begrenset hva de ville gi tilsvar på, har vært en kontinuerlig presseetisk utfordring.**

Kongo-fangenes hemmelige sikkerhetselskap

VG gjenga etterforskningsmateriale gitt ut av militærtribunalet, deriblant det mye omtalte "blodbildet" som ses i vedlegg 2, på en nedtonet måte. Det ble gjengitt med klar henvisning til at etterforsker Wavara ønsket å få det på trykk, med Moland og French sitt tilsvar (i den grad de ga ett), og med en vurdering fra en uavhengig norsk ekspert. Det svært spesielle bildet ble ikke slått stort opp, og ble satt i en journalistisk sammenheng side om side med andre bevis, for å unngå forhåndsdommende effekt.

VG vurderte det i første fase også dit hen at forhåndsdekning av saken i Norge ikke ville påvirke selve rettssaken i Kongo, men det viste seg at Wavara henviste til oppslag i norsk presse, deriblant VG, under sin prosedyre i retten. Dette var en ny lærdom for VG, og det la føringer for vårt arbeid i Uganda.

INTERNE KJØREREGLER

VG dro til Uganda parallelt med at rettssaken i Kongo ble avsluttet. Aktoratet hadde bedt om dødsstraff for de to nordmennene, samtidig som både VG og andre medier hadde påpekt en rekke alvorlige svakheter ved rettsikkerheten i Kongo. Vi ønsket ikke å påvirke rettssaken, derfor måtte vi legge ned noen interne kjørerregler for hvordan vi skulle jobbe i Uganda:

- 1: Moland og French skulle få fullt tilsvar i alle saker, primært direkte, og som et minstekrav via sine forsvarere. Å vise til at de avslo retten til å svare skulle ikke være tilstrekkelig.**
- 2: Alle saker skulle så langt det var mulig bygge på offentlige dokumenter, brev, bilder, og åpne kilder.**
- 3: Funn VG gjorde i Uganda som eventuelt kunne ha en direkte juridisk påvirkning på straffesaken i Kongo, skulle ikke offentliggjøres med mindre dette allerede var kjent for kongolesiske myndigheter.**

For å sikre tilsvar var det avgjørende at VG under mesteparten av arbeidet i Uganda hadde et team i Kisangani som dekket avslutningen av rettssaken og som kunne stille spørsmål til nordmennene direkte. I de fleste sakene lot de deres nye forsvarer André Kibambe svare. Kibambe var mer åpen mot pressen enn ovennevnte Likwela. Mot slutten av vår dekning fra Uganda hadde også den norske forsvareren Morten Furuholmen blitt engasjert, og han ga grundige tilsvar på vegne av sine klienter.

Men i to saker mente vi at svar direkte fra Moland og French var absolutt nødvendig før vi kunne publisere – det gjaldt både avsløringen av treningsvideoen fra Uganda og bildene fra den påståtte rekognoseringen i Kongo i 2008. I begge saker gikk vi flere ekstra runder for å få svar direkte fra fangene selv, i tillegg til svarene fra deres advokater.

Videoen fra den hemmelige treningsleiren var i motsetning til det øvrige materialet VG omtalte fra Uganda, ikke kjent av kongolesiske myndigheter – men den hadde ingen direkte juridisk påvirkning på straffesaken i Kongo da den viste trening i Uganda.

VGs artikkel om treningsvideoen den 14. september stod også på trykk nær en uke etter dommen i første instans, og etter at VG hadde fått opplyst at aktoratet i Kongo ikke kunne legge fram nye beviser i ankesaken. Da UD mottok videoen i mai, ble den sendt videre til Riksadvokaten, og den er nå del av en undersøkelse enhet for særskilte internasjonale forbrytelser ved Kripos gjennomfører.

SVAK RETTSSIKKERHET – URIKTIGE FORKLARINGER

VG har i en rekke saker påpekt svakhetene ved rettsprosessen i Kongo, og har klart og tydelig protestert mot dødsdommen mot nordmennene på lederplass.

Kongo-fangenes hemmelige sikkerhetselskap

I den situasjonen Moland og French har befunnet seg i er det forståelig at de har ønsket å være tilbakeholdne rundt detaljer om hendelsen der sjåføren ble drept. De har forklart at dette skyldes at de ønsket å komme med detaljene i rettssalen, uten å gi vitnene mulighet til å forandre sine versjoner.

Men når de har forklart seg til norsk presse har de ved flere anledninger bevisst kommet med uriktig informasjon om sin tilknytning til det private sikkerhetselskapet SIG Uganda. Når French fra cellen nå i etterkant har valgt å forklare seg om deler av denne informasjonen, kan det framstå som merkelig at de to så lenge fortalte uriktige versjoner om hva de egentlig jobbet med i Uganda.

VG har avslørt SIG Uganda som en mindre del av en meget bred dekning av "KONGO-DRAMAET". Disse avsløringene har vært tid- og ressurskrevende, og er blitt underlagt meget streng kildekritikk. Avsløringene er samtidig gjort under forhold som er særlig utfordrende for kritisk og undersøkende journalistikk.